

CHƯƠNG IV
**KHẨN TRƯỞNG KHÔI PHỤC, XÂY DỰNG LỰC LƯỢNG
PHÁT ĐỘNG TOÀN DÂN TỔNG KHỞI NGHĨA
GIÀNH CHÍNH QUYỀN (1941 – 8-1945)**

I. KHÔI PHỤC CƠ SỞ ĐẢNG VÀ PHONG TRÀO CÁCH MẠNG SAU NAM KỶ KHỞI NGHĨA

Trong những tháng cuối năm 1940 đầu năm 1941, ách thống trị của thực dân Pháp và phát xít Nhật ngày càng đè nặng lên cuộc sống các tầng lớp nhân dân, nhiều cuộc nổi dậy liên tục nổ ra. Phong trào đánh Pháp, đuổi Nhật diễn ra ngày càng sâu rộng.

Sau khi thực dân Pháp đầu hàng phát xít Đức ở chính quốc, chúng cố giữ các thuộc địa, bọn cầm quyền ở Đông Dương nhất là ở Việt Nam vừa đàn áp phong trào cách mạng vừa ban bố “chính sách dân tộc” để xoa dịu phong trào đấu tranh của nhân dân, vừa đối phó với phát xít Nhật đang cố nhảy vào nắm quyền làm chủ Đông Dương.

Ở Nam kỳ, cuộc khởi nghĩa tháng 11-1940 bị chìm trong biển máu, thực dân Pháp tiến hành hàng loạt những cuộc càn quét bắt bớ, bắn giết, tù đày các chiến sĩ cách mạng và quần chúng yêu nước, nhằm tiêu diệt phong trào cách mạng. Bọn cầm quyền Pháp tổ chức các hoạt động “chấn hưng văn hoá dân tộc”, tổ chức phong trào thanh niên Duya-cô-roa (Ducoroy) với chiêu bài “khỏe để phụng sự”. Các hoạt động thể thao được đẩy mạnh để lôi kéo thanh niên, làm cho thanh niên xa rời cách mạng, quên nỗi nhục mất nước. Chúng còn khôi phục nghệ thuật Khơ me, kích động mâu thuẫn giữa người Kinh, người Khơ me, người Hoa trong lúc Tưởng Giới Thạch ra khẩu hiệu “Hoa quân nhập Việt”. Để ngăn cản thanh niên hướng về Việt Minh hoặc theo phát xít Nhật, chúng thành lập nhiều tổ chức “Hội thanh niên công giáo”, “Hội thanh niên sinh viên công giáo”... đồng thời dùng nhiều thủ đoạn đầu độc thanh niên. Các tổ chức thân Nhật mọc lên như nấm, các giáo phái Cao Đài, Hoà Hảo phát triển mạnh. Chúng tăng đủ thứ thuế, độc quyền ngành muối, đánh cá... thực hiện chính sách thu thóc tạ cực kỳ man rợ.

Trước tình hình nói trên, ngày 29-1-1941, Liên Tỉnh ủy Hậu Giang⁽¹⁾ tổ chức hội nghị rút kinh nghiệm cuộc khởi nghĩa Nam kỳ, đồng thời chấn chỉnh lại tổ chức cơ sở Đảng. Hội nghị đề ra chủ trương tích cực chuẩn bị mọi mặt, xây dựng thực lực cách mạng, tổ chức các lực lượng quần chúng để khi có thời cơ nổi dậy tổng khởi nghĩa giành chính quyền. Hội nghị quyết định tổ chức hệ thống công tác địch nguy vận, hệ thống giao liên, thành lập ban kinh tế, cơ sở sản xuất vũ khí, xây dựng căn cứ Liên Tỉnh ủy ở Rạch Giá và Cà Mau. Hội nghị bầu Liên Tỉnh ủy mới, đồng chí Phan Văn Bảy được cử làm bí thư, đồng chí Ngô Tám làm phó bí thư, ủy viên phụ trách tỉnh Sóc Trăng là đồng chí Lưu Kim Phong (Bảy Quới).

Đầu tháng 2-1941, hội nghị đại biểu toàn Xứ uỷ được triệu tập. Nội dung hội nghị đề cao ý chí quật cường anh dũng chiến đấu của quân và dân ta trong cuộc khởi nghĩa Nam kỳ, tổng kết kinh nghiệm chỉ đạo khởi nghĩa vũ trang, tìm nguyên nhân thất bại. Căn cứ tình hình thực tế đề ra nghị quyết, khẩn trương khôi phục các cơ sở Đảng, củng cố và phát triển tổ chức cách mạng trong quần chúng, thành lập đội du kích, sản xuất vũ

⁽¹⁾ Liên Tỉnh ủy Cần Thơ được đổi gọi là Liên Tỉnh uỷ Hậu Giang và gồm các tỉnh: Vĩnh Long, Trà Vinh, Cần Thơ, Sóc Trăng, Bạc Liêu, Long Xuyên, Châu Đốc, Sa Đéc, Rạch Giá, Hà Tiên.

khí, tiếp tục nhiệm vụ chống xâm lược Nhật - Pháp, giành chính quyền về tay nhân dân. Hội nghị bầu lại Xứ ủy do đồng chí Phan Văn Khỏe làm bí thư, đồng chí Phan Văn Bảy làm phó bí thư.

Nắm vững nghị quyết của Xứ ủy và Liên Tỉnh ủy, các tỉnh miền Tây Nam kỳ khẩn trương khôi phục lực lượng cách mạng, phát triển các tổ chức quần chúng, xây dựng căn cứ địa, tổ chức sản xuất và cất giữ vũ khí, xúc tiến công tác nguy địch vận.

Ở Sóc Trăng, sau khởi nghĩa Nam kỳ, nhiều chi bộ bị khủng bố, tổn thất nặng nề, Tỉnh ủy lâm thời bị địch đánh tan rã. Nhưng được sự chỉ đạo của Xứ ủy và Liên Tỉnh ủy mà trực tiếp là đồng chí Lưu Kim Phong (Bảy Quới), các mặt công tác của tỉnh vẫn được triển khai kịp thời, nhiều chi bộ Đảng được khôi phục, phong trào cách mạng từng bước được củng cố, phát triển.

Trong lúc các hoạt động của ta đang trên đà phát triển thì khó khăn mới lại đến, tháng 4-1941 do bọn gián điệp chui vào hàng ngũ cách mạng⁽¹⁾ các đồng chí trong Liên Tỉnh ủy bị địch bắt, nơi sản xuất, cất giữ vũ khí đều bị lộ. Mười đồng chí trong Xứ ủy và Liên Tỉnh ủy bị địch bắt và tử hình, nhiều đồng chí khác bị tù chung thân. Đây là một tổn thất vô cùng to lớn sau lần tổn thất của cuộc khởi nghĩa Nam kỳ ở các tỉnh miền Tây. Tình hình đó làm cho phong trào cách mạng miền Tây nói chung và Sóc Trăng nói riêng đã khó khăn lại càng khó khăn hơn. Kinh nghiệm xương máu được rút ra từ thực tiễn lúc bấy giờ là phải coi trọng tiêu chuẩn chính trị của đảng viên, cán bộ, cảnh giác cách mạng bảo vệ nội bộ Đảng, phát hiện và xử lý kịp thời kẻ địch chui vào hàng ngũ của ta.

Ngày 28-1-1941, đồng chí Nguyễn Ái Quốc bí mật về nước, Người bắt tay ngay vào việc xây dựng căn cứ địa, tổ chức các đoàn thể cứu quốc và chuẩn bị Hội nghị Ban chấp hành Trung ương Đảng. Với tư cách là đại biểu quốc tế cộng sản, Người triệu tập Hội nghị Ban chấp hành Trung ương Đảng lần thứ VIII từ ngày 10 đến ngày 19-5-1941 tại Pắc Pó (Hà Quảng, Cao Bằng). Hội nghị nhất trí đánh giá tình hình quốc tế của hội nghị năm 1939 và tháng 11 năm 1940, xác định: *“Pháp, Nhật ngày nay không phải chỉ là kẻ thù của công nông mà là kẻ thù của cả dân tộc Đông Dương”* và khẳng định tính đúng đắn của chủ trương tạm gác khẩu hiệu cách mạng ruộng đất của hội nghị Trung ương năm 1939, đồng thời nêu thêm khẩu hiệu giảm tô, giảm tức, chia lại ruộng công tiến tới thực hiện người cày có ruộng. Hội nghị nêu rõ: Sau khi đánh đuổi Pháp, Nhật sẽ thành lập một chính phủ nhân dân của Việt Nam dân chủ cộng hòa, lấy lá cờ đỏ sao vàng 5 cánh làm cờ toàn quốc. Hội nghị quyết định thành lập Mặt trận Việt Nam độc lập đồng minh (gọi tắt là Việt Minh) thay cho Mặt trận dân tộc thống nhất phản đế Đông Dương. Hội nghị đã nhận định: chuẩn bị khởi nghĩa là nhiệm vụ trung tâm của Đảng và nhân dân ta trong giai đoạn này. Hội nghị đặc biệt chú trọng xây dựng Đảng và đào tạo cán bộ.

Hội nghị Ban chấp hành Trung ương lần thứ VIII là hội nghị có ý nghĩa lịch sử to lớn, hội nghị đã hoàn chỉnh về chuyên hướng chỉ đạo chiến lược trong thời kỳ mới, chuẩn bị thực lực mọi mặt đánh đuổi Pháp, Nhật giải phóng dân tộc.

Ở miền Tây Nam kỳ, để khống chế phong trào cách mạng, phát xít Nhật xây dựng sân bay tại Sóc Trăng, đồng thời bọn Nhật và Pháp thi nhau bóc lột vợ vệt của cải của

⁽¹⁾ Tên Nguyễn Văn Cự (tức Tư Chà), nhân viên phòng nhì của Pháp chui vào hàng ngũ của cách mạng và đã lên đến chức ủy viên Liên Tỉnh ủy Hậu Giang, bí thư tỉnh Long Xuyên.

nhân dân, đời sống người lao động ngày càng cơ cực. Tại Sóc Trăng Nhật cắt thêm 10 lần lúa trên đường Sóc Trăng ra Sung Đỉnh để thu vét lúa gạo của nông dân, càng làm cho nông dân không đủ cơm ăn, áo mặc, bệnh dịch hoành hành khắp nơi, làng xóm tiêu điều, nạn trộm cắp liên tục xảy ra.

Từ những năm 1942-1944 cuộc chiến tranh thế giới chuyển biến theo chiều hướng ngày càng có lợi cho phe đồng minh⁽¹⁾. Hồng quân Liên Xô đã phản công thắng lợi, đẩy quân phát xít Đức vào thế phòng ngự và rút lui. Ở Thái Bình Dương bọn phát xít Nhật bị phản công và thất bại liên tiếp. Tình hình đó đã ảnh hưởng lớn đến nước ta. Ở các tỉnh Nam kỳ, các đồng chí đảng viên đã nắm được diễn biến tình hình chung, nhanh chóng xúc tiến khôi phục lại những tổ chức cơ sở Đảng.

Năm 1942 đồng chí Dương Kỳ Hiệp ra tù, mặc dù bị địch theo dõi chặt chẽ nhưng đồng chí vẫn bí mật liên lạc với nhiều đồng chí đảng viên khác, gần gũi đồng viên nhân dân, tuyên truyền giải thích tình hình trong nước và thế giới, chống lại việc tuyên truyền phản động của địch, vận động thanh niên không đi lính cho Nhật, đồng thời khôi phục chi bộ Trường Khánh và phát triển thêm đảng viên mới, đồng chí còn đến các quận Long Phú, Kế Sách liên lạc với cán bộ nòng cốt. Năm 1943, đồng chí xây dựng được cơ sở ở tỉnh lỵ tại ngã tư Cột Lồng đèn⁽²⁾, làm điểm liên lạc với đảng viên và quần chúng yêu nước trong tỉnh.

Trong thời gian này, đồng chí Phan Văn Chiêu đang bị địch quản thúc tại làng Thiện Hương quận Châu Thành cũng tìm mọi cách bắt liên lạc với các đảng viên trong quận, thường xuyên theo dõi nắm bắt tình hình trong và ngoài nước, phân tích cho nhân dân hiểu sự thật về các chính sách mị dân của phát xít Nhật. Đồng chí thuyết phục giác ngộ và hướng dẫn quần chúng yêu nước tinh thần đấu tranh cách mạng, củng cố lòng tin của nhân dân đối với sự lãnh đạo của Đảng.

Tại tỉnh lỵ và các quận, qua khủng bố của địch, một số đồng chí chuyển địa bàn hoạt động nay cũng trở lại bám dân khôi phục tổ chức, phát triển phong trào cách mạng. Năm 1943 đồng chí Dung Văn Phúc, ủy viên Liên tỉnh ủy đến Sóc Trăng gặp các đồng chí Phan Văn Hoàn, Phan Văn Tấn và một số đồng chí khác để nắm tình hình về tổ chức Đảng, chuẩn bị tiến tới thành lập lại Tỉnh ủy lâm thời Sóc Trăng.

Mặc dù bị địch liên tục khủng bố, song tuyệt đại đa số đảng viên và quần chúng nòng cốt vẫn giữ vững niềm tin vào sự lãnh đạo của Đảng, trung thành với lý tưởng cộng sản, sẵn sàng hy sinh vì sự nghiệp độc lập tự do của Tổ quốc. Do đó, khi bắt liên lạc được với các cơ sở Đảng, các đồng chí nhanh chóng bắt tay vào hoạt động xây dựng lực lượng, tập hợp quần chúng tham gia cách mạng.

Năm 1944, đồng chí Nguyễn Văn Tây, ủy viên Xứ ủy Nam kỳ đến Sóc Trăng gặp đồng chí Dương Kỳ Hiệp trao đổi tình hình thế giới và trong nước, đánh giá phong trào cách mạng có những bước phát triển, hai đồng chí thống nhất kế hoạch xây dựng cơ sở của Đảng tại tỉnh lỵ Sóc Trăng để hoạt động. Đến cuối năm 1944, dưới hình thức hoạt động hợp pháp, đồng chí Dương Kỳ Hiệp đã mở “Quán cơm thanh niên” tại phố Đại Ngãi⁽¹⁾, làm địa điểm liên lạc của Đảng tại tỉnh lỵ và cũng là nơi tập hợp giác ngộ quần chúng, là cơ sở tạo nguồn kinh phí hoạt động cách mạng.

⁽¹⁾ Nòng cốt của phen Đồng minh là: Liên Xô, Mỹ, Anh.

⁽²⁾ Điểm này tại hăng buôn trướng ở Ngã tư cột lồng đèn do người chị của đồng chí Hiệp làm chủ.

⁽¹⁾ Nay là số nhà 49 - 51 đường Hai Bà Trưng, thị xã Sóc Trăng.

Thông qua sự giới thiệu của đồng chí Nguyễn Văn Tây, năm 1944 đồng chí Dương Kỳ Hiệp cử anh Bùi Văn Tám là một quân chúng cảm tình cách mạng lên Cần Thơ gặp đồng chí Trần Ngọc Quế xin nhận tài liệu Việt Minh. Sau khi có các tài liệu quan trọng này, đồng chí Hiệp triển khai để tiến tới thành lập các đoàn thể cứu quốc ở Sóc Trăng. Đồng chí đã phân công hai quân chúng nòng cốt là anh Bùi Văn Tám và anh Mai Quế Hương tiến hành tổ chức Thanh niên cứu quốc ở một số nơi trong tỉnh như: tỉnh lỵ, Trường Khánh...

Ở các quận: Châu Thành, Kế Sách, Long Phú, Phú Lộc, cơ sở Đảng dần dần được khôi phục. Tại tỉnh lỵ, hai đồng chí Phan Văn Hoàn, Phan Văn Tấn đi sâu tuyên truyền vận động trong công nhân lao động ở các ngành thợ bạc, thủ công. Qua thời gian giáo dục bồi dưỡng, khoảng cuối năm 1944 đầu năm 1945, các đồng chí như: Trà Văn Tốt, Nguyễn Văn Phòng, Bùi Văn Tám, Tư Đức, Sáu Chô, Nguyễn Đức Trọng (Giáo Trọng), Mai Quế Hương được đồng chí Dương Kỳ Hiệp giới thiệu kết nạp vào Đảng.

Tháng 3 năm 1945, tại nhà đồng chí Phan Văn Hoàn, bên cạnh rạp hát Thiên Tứ Lộc⁽²⁾, một cuộc họp đã được tổ chức, có đại diện Liên Tỉnh ủy Hậu Giang đến dự chỉ định Ban chấp hành Tỉnh ủy lâm thời Sóc Trăng lần III gồm 5 đồng chí, do đồng chí Dương Kỳ Hiệp làm bí thư, đồng chí Phan Văn Tấn làm phó bí thư, các đồng chí: Phan Văn Hoàn, Nguyễn Trung Tinh, Lê Văn Lợi là Tỉnh ủy viên.

Trải qua nhiều cuộc khủng bố của địch, giờ đây Tỉnh ủy lâm thời Sóc Trăng được thành lập lại, đó là một thắng lợi lớn đánh dấu bước phát triển quan trọng về tổ chức Đảng, đáp ứng yêu cầu của cách mạng và là hạt nhân lãnh đạo trực tiếp phong trào cách mạng ở địa phương trong giai đoạn mới.

II. KHẨN TRƯƠNG XÂY DỰNG LỰC LƯỢNG CHUẨN BỊ TỔNG KHỞI NGHĨA

Đầu năm 1945, phát xít Đức bị thất bại nặng nề trong cuộc chiến tranh thế giới lần thứ hai. Ở Thái Bình Dương phát xít Nhật cũng bị lung lay tận gốc. Nhân cơ hội này thực dân Pháp ở Đông Dương cũng muốn ngóc đầu dậy khôi phục quyền thống trị của chúng làm cho mâu thuẫn Pháp - Nhật ngày càng gay gắt. Để ngăn ngừa nguy cơ khi quân đồng minh tiến vào, đêm 9-3-1945, Nhật đảo chính Pháp, trực tiếp thống trị Đông Dương.

Ngay trong đêm Nhật nổ súng tiến hành đảo chính, Hội nghị Ban Thường vụ Trung ương Đảng chủ trương phát động cao trào kháng Nhật cứu nước. Nội dung của hội nghị được nêu trong chỉ thị Trung ương Đảng ngày 12-3-1945 “Nhật - Pháp bắn nhau và hành động của chúng ta”. Chỉ thị đã phân tích sự khủng hoảng và suy yếu của phát xít Nhật và đề ra khẩu hiệu: “Đánh đuổi phát xít Nhật”.

Ở Nam kỳ, ngày 11-3-1945, đài phát thanh Sài Gòn đưa tin: “Chính phủ Nhật tuyên bố kể từ nay toàn cõi Đông Dương được độc lập, dưới quyền bảo hộ của nước Đại Nhật”.

Nghe tin này, thực dân Pháp ở Sóc Trăng vô cùng hoang mang, chúng chở toàn bộ xăng dầu, alcohol, sắt thép ở Vọng Thoàng đem giấu chỗ khác, đồng thời trưng dụng

⁽²⁾ Nay ở đường Phan Chu Trinh, Khóm 3, Phường I, thị xã Sóc Trăng.

các phương tiện vận tải và cướp lấy rượu, thuốc lá, đường sữa, đồ hộp ở các tiệm buôn tìm đường chạy trốn.

Đêm 12-3-1945, tên chủ tỉnh Bạc-Ten (Bartel) lấy hết tiền bạc trong ngân khố của tỉnh, bố trí một bộ phận người bản xứ thân Pháp ở lại, sau đó hẩn bí mật trốn khỏi Sóc Trăng.

Sáng 14-3-1945, quân Nhật tiến hành cuộc đảo chính Pháp ở Sóc Trăng, chiếm các công sở, bắt giam những tên Pháp chưa kịp chạy trốn và truy kích bọn Pháp trên đường chạy xuống Bạc Liêu.

Sau cuộc đảo chính, bọn Nhật vẫn giữ nguyên bộ máy cai trị của Pháp ở cấp tỉnh, quân làm công cụ tay sai cho chúng, tô lên một lớp sơn độc lập giả hiệu. Ngay sau đó chúng ra bố cáo, niêm yết danh sách chức vụ ở tỉnh và quận. Võ Văn Đảnh trước đây làm tay sai cho Pháp nay được Nhật cử làm tỉnh trưởng Sóc Trăng.

Trong lúc tình hình diễn biến phức tạp, các tổ chức thân Pháp, thân Nhật ráo riết hoạt động như phong trào thanh niên Đuya - cô - roa (Ducoroy) do Pháp thành lập trước đây, nay Nhật tiếp tục lôi kéo củng cố và phát triển. Nhóm Nguyễn Bảo Toàn (thân Nhật), từ Sài Gòn đến diễn thuyết về thuyết “Đại Đông Á”, kích động tinh thần bài Pháp như: “Người da vàng cùng nhau đoàn kết đũa người da trắng. Nhật sẽ ủng hộ Việt nam độc lập...” định tổ chức Việt Nam quốc gia độc lập đảng. Phong trào nghĩa sĩ Đảng của Huỳnh Khai và Lý Tài ở Cần Thơ xuống Sóc Trăng hoạt động, dựa vào Phát xít Nhật chúng tổ chức cướp giật tài sản của nhân dân, gây rối loạn trật tự. Huỳnh Phú Sổ đến tuyên truyền cho tổ chức đạo Hòa Hảo. Những hoạt động nói trên làm cho tình hình chính trị ở Sóc Trăng càng thêm phức tạp.

Tuy nhiên một số công chức trong bộ máy chính quyền Pháp trước đây có ý thức yêu nước đã tập hợp thanh niên yêu nước, thành lập Đội Thanh niên Bảo an. Ngày 17-3-1945, Đội thanh niên Bảo an tổ chức mít tinh, tuyên bố: đội là lực lượng bảo vệ an ninh trật tự của tỉnh lỵ, kiên quyết đấu tranh bãi bỏ những tên tay sai thân Pháp, giương cao khẩu hiệu độc lập. Hoạt động sôi nổi của Đội thanh niên Bảo an, thể hiện tinh thần yêu nước mong muốn bảo vệ cuộc sống bình yên của nhân dân, giữ vững nền độc lập tự do của quê hương, nhưng còn rất mơ hồ về chính trị, tin rằng Nhật mang lại độc lập cho đất nước (theo thuyết Đại Đông Á) nên đã tích cực dán khẩu hiệu Việt Nam độc lập ở khắp nơi, vạch mặt những tên trước kia làm tay sai cho Pháp nay được Nhật sử dụng v.v...

Trước tình hình trên, Tỉnh ủy Sóc Trăng đã giải thích sự thật chính sách lừa bịp, mị dân của phát xít Nhật, đồng thời hướng dẫn cho thanh niên đi theo đường lối của Đảng. Nhờ đó Đội Thanh niên Bảo an đã tham gia nhiều phong trào như: bắt trộm cướp, vận động đời sống mới, đấu tranh bài trừ mê tín dị đoan, tẩy chay rượu chè, cờ bạc.

Sáng ngày 25-3-1945, được sự đồng ý của Tỉnh ủy, Đội thanh niên Bảo an tổ chức cuộc mít tinh lớn với hơn 1.000 người tham dự, tại quảng trường Hai hình⁽¹⁾ và diễu hành qua các đường phố của thị xã, hô vang khẩu hiệu “Đả đảo thực dân Pháp”, “Việt Nam độc lập muôn năm”. Sau đó, tượng Hai hình đã bị anh em kéo quật ngã xuống.

⁽¹⁾ Trước trụ sở Trung tâm giao dịch Công ty Viễn thông hiện nay. Tượng hai hình đặt là tên gọi thông thường, đó là “Đài chiến sĩ trận vong” do Pháp dựng lên, tượng bằng đồng đen, tạc hình 2 người lính, 1 Pháp, 1 Việt Nam (giống người Khơ me). Sau lưng tượng hình có khắc danh sách lính Việt Nam chết trận (khoảng 20 tên).

Trước khí thế sôi nổi và hoạt động tích cực của Đội thanh niên Bảo an, bọn Nhật lo sợ, lập tức giải tán, đàn áp, làm cho bộ mặt phản động và khẩu hiệu độc lập giả hiệu của phát xít Nhật bị phơi bày. Trước tình hình đó, Tỉnh ủy đã kịp thời hướng dẫn Thanh niên Bảo an tạm lánh mặt, tránh bị đàn áp khủng bố.

Ở Nam kỳ, sau khi Nhật đảo chính Pháp, một số đảng viên cộng sản vượt khỏi nhà tù trở về liên lạc với các đồng chí ở Sài Gòn và các tỉnh miền Tây. Đồng chí Trần Văn Giàu, Ung Văn Khiêm, Hà Huy Giáp, Nguyễn Văn Tây,... khẩn trương triệu tập hội nghị thành lập Xứ ủy⁽²⁾, đề ra chủ trương nhanh chóng khôi phục và xây dựng lực lượng cách mạng để kịp thời cùng cả nước đón thời cơ giành chính quyền.

Thực hiện nghị quyết của Xứ ủy, vào tháng 4-1945 Liên Tỉnh ủy miền Tây được thành lập do đồng chí Nguyễn Văn Tây làm bí thư. Liên tỉnh ủy chủ trương cho các tỉnh nhanh chóng bắt liên lạc với các tổ chức cơ sở Đảng và thành lập Tỉnh ủy, gấp rút xây dựng lực lượng vững mạnh từ thành thị đến nông thôn, đưa phong trào cách mạng của miền Tây tiến lên để cùng cả nước chuẩn bị tổng khởi nghĩa. Đồng chí Dương Kỳ Hiệp Bí thư Tỉnh ủy Sóc Trăng được bầu làm ủy viên Liên Tỉnh ủy miền Tây. Cuối tháng 4-1945 sau khi đi họp ở Liên Tỉnh về, đồng chí Dương Kỳ Hiệp cùng các đồng chí trong Tỉnh ủy tổ chức một cuộc họp Tỉnh ủy mở rộng tại Vườn Xoài⁽³⁾ có mặt các đồng chí: Lưu Khánh Đức, Dương Văn Tề, Nguyễn Văn Phòng, Trà Văn Tốt... để báo cáo tình hình chung và chủ trương của cấp trên; đồng thời đề ra nhiệm vụ phải tiến hành ngay việc củng cố các cơ sở Đảng trong toàn tỉnh và tổ chức các đoàn thể quần chúng gia nhập Mặt trận Việt minh.

Dưới sự lãnh đạo của Tỉnh ủy, công tác vận động và tổ chức quần chúng phát triển mạnh. Tại tỉnh lỵ Sóc Trăng, các cơ sở của Tỉnh ủy trong lực lượng công nhân của các nghiệp đoàn được khôi phục, các đoàn thể cứu quốc như Hội Phụ nữ cứu quốc, Nông dân cứu quốc ở các quận được thành lập với sự tham gia của nhiều hội viên. Ngoài ra, Sóc Trăng còn có những tổ chức bán công khai như Liên đoàn công chức, Liên đoàn công nhân thợ máy.

Ngày 9-5-1945, phát xít Đức ký văn bản đầu hàng Liên Xô và các nước đồng minh, tình hình đó đã tác động mạnh đến bọn phát xít Nhật, dồn chúng vào thế bị bao vây, uy hiếp từ nhiều phía, nguy cơ bị tiêu diệt của phát xít Nhật sắp đến.

Ở Việt Nam, để tạo thêm hậu thuẫn cho bọn tay sai, Nhật chủ trương lôi kéo thanh niên Việt Nam bằng các hình thức tổ chức như: Tổ chức Thanh niên Phan Anh ở Bắc kỳ và Trung kỳ. Ở Nam kỳ, chúng gợi ý bác sĩ Phạm Ngọc Thạch, nhà trí thức có uy tín ở Sài Gòn để thành lập tổ chức Thanh niên. Trước tình hình đó, Xứ ủy chủ trương: nếu địch thành lập các tổ chức để lôi kéo các tầng lớp thanh niên, ta cũng lợi dụng tổ chức công khai này tập hợp lực lượng, lấy lực lượng công nhân trong Tổng công đoàn ở Sài Gòn và lực lượng Thanh niên cứu quốc ở các địa phương làm nòng cốt. Xứ ủy nhận định đây là cơ hội thuận lợi để ta tập hợp lực lượng thanh niên tham gia cách mạng, Xứ ủy động viên bác sĩ Phạm Ngọc Thạch đứng ra lãnh đạo tổ chức “Thanh niên Tiền phong”.

Tháng 5-1945, tổ chức Thanh niên Tiền Phong Nam kỳ do bác sĩ Phạm Ngọc Thạch làm thủ lĩnh ra mắt tại Sài Gòn. Xứ ủy chỉ thị cho các Đảng bộ ở các địa phương

⁽²⁾ Còn gọi là Xứ ủy Tiền Phong.

⁽³⁾ Vườn Xoài nằm ở chỗ sau trường Tân Trung lúc bấy giờ.

chọn người tốt, có cảm tình với Đảng làm thủ lĩnh Thanh niên Tiền Phong, đưa hội viên và đoàn viên các đoàn thể cứu quốc vào làm nòng cốt cho các tổ chức Thanh niên Tiền Phong ở các cơ sở.

Tổ chức thanh niên Tiền Phong phát triển rất mạnh, sau một thời gian ngắn đã lan xuống các tỉnh miền Tây. Ở Sóc Trăng, tháng 6-1945, Thanh niên Tiền Phong tỉnh cũng được thành lập do anh Dương Văn Đen, người của tổ chức Thanh niên Dân chủ Nam bộ làm thủ lĩnh.

Chấp hành sự chỉ đạo của Xứ ủy và Liên Tỉnh ủy, căn cứ vào sự hình thành và tổ chức của Thanh niên Tiền Phong, Tỉnh ủy đã theo dõi và lãnh đạo chặt chẽ việc sắp xếp bố trí đưa người của ta vào các Ban như: đồng chí Phan Văn Chiêu vào Ban Thanh tra, đồng chí Trà Văn Tốt trong Ban Tổ chức, đồng chí Nguyễn Thảo Hiền, đồng chí Lưu Khánh Đức trong Đội Bảo an và một số đồng chí khác được phân công giữ những vị trí quan trọng trong tổ chức Thanh niên Tiền Phong tỉnh.

Mặc dù Sóc Trăng không đưa được người mình dự kiến làm thủ lĩnh Thanh niên Tiền Phong cấp tỉnh, nhưng ta đã đưa nhiều cán bộ đảng viên hoạt động trong tổ chức Thanh niên Tiền Phong tranh thủ điều kiện thuận lợi tiên hành vận động quần chúng tham gia ủng hộ cách mạng, đi đến các vùng nông thôn, tổ chức, bố trí người của ta làm thủ lĩnh Thanh niên Tiền Phong ở các địa phương.

Đảng bộ Sóc Trăng coi Thanh niên Tiền Phong là lực lượng công khai hợp pháp của Đảng. Khi có thời cơ, lực lượng này trực tiếp tham gia tổng khởi nghĩa giành chính quyền. Tỉnh ủy chủ trương tích cực vận động công chức, binh lính địch ủng hộ cách mạng, mua súng đạn của Nhật và binh lính thời Pháp bị đảo chính, khẩn trương xây dựng lực lượng vũ trang cách mạng của tỉnh.

Được sự lãnh đạo của Tỉnh ủy, phong trào Thanh niên Tiền Phong phát triển mạnh mẽ, thu hút các tầng lớp, các giới: tiểu tư sản, trí thức, học sinh, vị sư sãi Khơ me, các vị linh mục Thiên chúa giáo cùng đông đảo tín đồ hăng hái tham gia. Thanh niên Tiền Phong tham gia tuần tra canh gác, bảo vệ an ninh trật tự cho khu phố, xóm, làng, kiểm soát đường giao thông, luyện tập quân sự, mở các lớp bình dân học vụ dạy cho mọi lứa tuổi, tổ chức nhiều buổi văn nghệ, vận động phong trào y tế vệ sinh, chống mê tín dị đoan.

Những hoạt động sôi nổi của Thanh niên Tiền Phong cùng các hoạt động sâu rộng của các đoàn thể cứu quốc đã tạo điều kiện cho Đảng bộ gầy dựng được nhiều cơ sở cách mạng trong quần chúng trong lực lượng Bảo an binh, cảnh sát, nhân viên các công sở của chính quyền địch. Tỉnh ủy còn tập trung củng cố, xây dựng lại cơ sở Đảng ở các quận trước đây bị địch khủng bố tan vỡ hoặc tạm thời lảng xuống. Nhờ đó, đa số các chi bộ được khôi phục và hoạt động mạnh mẽ. Toàn Đảng bộ có 6 chi bộ với tổng số khoảng 28 đảng viên⁽¹⁾. Các chi bộ tích cực vận động, tổ chức quần chúng rèn vũ khí, luyện tập quân sự, chuẩn bị sẵn sàng khởi nghĩa khi có lệnh.

⁽¹⁾ 6 chi bộ:

- Tại tỉnh lỵ có 2 chi bộ:

+ Chi bộ gồm có các đ/c: Nguyễn Văn Phòng, Lưu Khánh Đức, Trà Văn Tốt, Dương Văn Tề, Nguyễn Thảo Hiền, Diệp Pé.

+ Chi bộ gồm có các đ/c: Dương Kỳ Hiệp, Phan Văn Tấn, Phan Văn Hoàn, Nguyễn Đức Trọng, Mai Quế Hương, Song Mỹ, Hạo, Tư Đức, Sáu Chô.

- Quận Châu Thành: chi bộ Trường Khánh, gồm có các đ/c: Lâm Hón Thanh, Dương Kỳ Hồ, Quách Thu Huệ, Phù Minh Chiêu, Trần Hữu Sơn (Tám Sơn), Nguyễn Thị Tấn.

Công việc chuẩn bị khởi nghĩa ngày càng khẩn trương, các cơ sở chuẩn bị băng cờ, biểu ngữ, khẩu hiệu, truyền đơn. Trong tháng 6-1945, tại tỉnh lỵ truyền đơn của cách mạng xuất hiện trên đường phố và chợ Khánh Hưng, cổ vũ mạnh mẽ tinh thần yêu nước của nhân dân trong tỉnh. Lực lượng vũ trang của đồng chí Lưu Khánh Đức, đồng chí Nguyễn Thảo Hiền⁽²⁾ tích cực luyện tập quân sự, kết hợp tuần tra canh gác những khu vực trọng yếu, có kế hoạch đi sâu nắm tình hình lực lượng cảnh sát, hiến binh của địch, vô hiệu hoá bọn chỉ huy gian ác, tranh thủ số tiến bộ.

Cuối tháng 7 năm 1945, khí thế cách mạng ngày càng sôi sục, chính quyền bù nhìn của địch từ tỉnh lỵ đến quận lỵ đều tỏ ra bất lực, tê liệt. Phong trào cách mạng trong toàn tỉnh ngày càng chuyển biến mạnh mẽ trên nhiều mặt, Đảng bộ Sóc Trăng chuẩn bị sẵn sàng lãnh đạo quần chúng đón lấy thời cơ đứng lên khởi nghĩa giành chính quyền về tay nhân dân.

II. TỔNG KHỞI NGHĨA THÁNG 8 NĂM 1945 THÀNH CÔNG, CHÍNH QUYỀN VỀ TAY NHÂN DÂN

Sau khi Hồng quân Liên Xô tiêu diệt phát xít Đức, ngày 9-8-1945 Liên Xô tuyên chiến với phát xít Nhật. Chỉ trong vòng một tuần lễ, Hồng quân Liên Xô tấn công phát xít Nhật trên khắp chiến trường, giải phóng vùng Đông Bắc Trung Quốc và miền Bắc Triều Tiên, tiêu diệt và làm tan rã 1 triệu quân Quan Đông, đội quân tinh nhuệ nhất của Nhật, buộc phát xít Nhật phải đầu hàng không điều kiện, chấm dứt chiến tranh thế giới lần thứ hai.

Bọn phát xít Nhật ở Đông Dương như rắn không đầu, Chính phủ Trần Trọng Kim không còn chỗ dựa nên rất hoang mang.

Ngày 13-8-1945, Hội nghị toàn quốc của Đảng khai mạc ở Tân Trào thì nhận được tin Nhật đầu hàng đồng minh. Trung ương Đảng và Tổng bộ Việt Minh nhanh chóng thành lập Ủy ban Khởi nghĩa toàn quốc để lãnh đạo cuộc tổng khởi nghĩa trong cả nước. Đêm 13-8-1945, Ủy ban khởi nghĩa đã ra quân lệnh số 1, hạ lệnh tổng khởi nghĩa.

Sau hội nghị toàn quốc của Đảng, ngày 16-8-1945 Đại hội quốc dân cũng họp tại Tân Trào, nhất trí cao về chủ trương tổng khởi nghĩa của Đảng Cộng sản Đông Dương, thành lập Ủy ban Giải phóng Dân tộc Việt Nam (tức Chính phủ lâm thời Việt Nam) do đồng chí Hồ Chí Minh làm Chủ tịch, đề ra 10 chính sách lớn của Mặt trận Việt Minh. Đại hội qui định quốc kỳ nền đỏ giữa có sao vàng năm cánh, chọn bài hát “Tiến quân ca” làm Quốc ca.

Trong khí thế sục sôi của những ngày tổng khởi nghĩa, ngày 19-8-1945, nhân dân Hà Nội giành thắng lợi rực rỡ, ngày 23-8-1945 Đảng bộ Huế lãnh đạo nhân dân giành chính quyền, Bảo Đại, nhà vua cuối cùng của chế độ phong kiến Việt Nam, xin thoái vị, nộp ấn kiếm cho cách mạng. Những thắng lợi lớn lao đó đã cổ vũ mạnh mẽ tinh thần nhân dân ta.

- Quận Kế Sách: 2 chi bộ:

+ Chi bộ Song Phụng-Nhon Mỹ-Phú An: có các đ/c: Lê Văn Lợi, Quý, Viễn.

+ Chi bộ An Lạc Thôn-Ba Trinh-Thới An Hội: có các đ/c: Nguyễn Trung Tinh, Nguyễn Văn Thơ, Nguyễn Văn Ngà.

- Quận Long Phú: Chi bộ Cù Lao Dung: đ/c Đoàn Thế Trung (8 Diệt),....

Các chi bộ: Lạc Hòa (quận Vĩnh Châu) lúc bấy giờ thuộc tỉnh Bạc Liêu, chi bộ Mỹ Quới (quận Phước Long) lúc bấy giờ thuộc tỉnh Rạch Giá.

(2) Lực lượng này gồm những anh em tiến bộ trong Đội Thanh niên Bảo an được chọn lọc, do 2 anh Đức và Hiền phụ trách và gia nhập vào lực lượng Thanh niên Tiền phong.

Tỉnh ủy nhanh chóng chớp thời cơ, kêu gọi tập hợp các tầng lớp nhân dân, đẩy mạnh công tác tuyên truyền 10 chính sách lớn của mặt trận Việt Minh, khăn trương chuẩn bị mọi mặt cho cuộc tổng khởi nghĩa. Đồng chí Nguyễn Văn Phòng được giao nhiệm vụ tổ chức in và rải truyền đơn. Đồng chí đã vận động được một máy đánh chữ để phục vụ cho công việc này. Bộ phận đánh máy, in truyền đơn, vẽ khẩu hiệu bí mật hoạt động làm việc liên tục ngày đêm, cung cấp truyền đơn cho các quận và tỉnh lỵ. “Quán cơm Thanh niên” thường xuyên đón các nơi về nhận truyền đơn. Sáng 18-8-1945, truyền đơn của Mặt trận Việt Minh xuất hiện ở các nơi trong tỉnh, càng thôi thúc đồng bào hăng hái đấu tranh giành độc lập.

Ngày 20-8-1945, Ban chấp hành Tỉnh ủy tổ chức cuộc họp tại “Quán cơm Thanh niên”, sau khi phân tích tình hình các đồng chí đã đề ra nhiệm vụ trước mắt của Đảng bộ Sóc Trăng là: Đưa đại bộ phận quần chúng công nông vào các tổ chức cách mạng theo từng giới, giai cấp, từng ngành, tạo ý thức cho công nhân (nòng cốt là công nhân cứu quốc) và viên chức chuẩn bị tiếp thu bảo vệ các cơ sở kinh tế, văn hóa, xã hội khi giành được chính quyền, tích cực vận động gia đình binh sĩ, binh sĩ ở các trại lính tập, lính mã tà đi theo cách mạng, mua súng đạn của lính Pháp và lính Nhật trang bị cho lực lượng cách mạng.

Thực hiện chủ trương của Tỉnh ủy, các cán bộ, đảng viên trong Thanh niên Tiền phong, Thanh niên Cứu quốc tích cực tuyên truyền, vận động quần chúng phát triển lực lượng cách mạng. Đội Bảo an của đồng chí Lưu Khánh Đức và Nguyễn Thảo Hiền bám sát các mục tiêu: Trại lính, Tòa bố, Tòa án, Sở mật thám v.v...

Ngày 22-8-1945, Thanh niên Tiền phong tổ chức cuộc biểu tình tuần hành, biểu dương khí thế cách mạng, lôi cuốn đông đảo nhân dân tham gia, uy hiếp tinh thần của lính Nhật và bọn việt gian.

Đêm 23-8-1945, ngay khi họp Xứ uỷ về, đồng chí Dương Kỳ Hiệp triệu tập cuộc họp Tỉnh uỷ mở rộng phổ biến các văn kiện của Trung ương, qui định về nguyên tắc tổ chức chính quyền mới.

Ngày 24-8-1945 được Tỉnh ủy nhất trí, các cán bộ Thanh niên cứu quốc, Thanh niên Tiền phong cùng nhiều cốt cán thống nhất tổ chức cuộc mít tinh lớn ở sân vận động tỉnh để lực lượng Thanh niên Tiền phong tuyên thệ sẵn sàng chiến đấu vì Tổ Quốc. Trước khí thế phong trào phát triển mạnh mẽ, rầm rộ của quần chúng trong đó có lực lượng Thanh niên Tiền phong làm nòng cốt, Tỉnh trưởng Võ Văn Đảnh và các quan chức, hội tề vô cùng hoang mang lo sợ.

Chiều ngày 24-8-1945, Tỉnh ủy lâm thời họp tại “Quán cơm Thanh niên” để thành lập Ủy ban Giải phóng dân tộc tỉnh và đề cử Ủy ban Hành chánh lâm thời tỉnh. Hội nghị nhận định tình hình và kiểm tra công tác chuẩn bị khởi nghĩa trong toàn tỉnh. Sau khi phân tích, đánh giá tình hình, Tỉnh ủy quyết định kế hoạch lãnh đạo khởi nghĩa ở địa phương được tiến hành hai bước. **Bước thứ nhất:** để giảm bớt khó khăn, căng thẳng và tránh đổ máu, ta cần phải làm tốt công tác nguy địch vận, cần gặp Tỉnh trưởng Võ Văn Đảnh vận động, thuyết phục gây áp lực để hắn càng thêm hoang mang, dao động, cuối cùng phải giao chính quyền cho cách mạng. **Bước thứ hai:** sáng ngày 25-8-1945 nhân dịp chính quyền địch tổ chức mít tinh tiếp đón khâm sai đại thần Nguyễn Văn Sâm, ta vận động quần chúng nổi dậy giành chính quyền do tình hình cách mạng phát triển nhanh, tên Sâm chưa kịp đến Sóc Trăng, ta đã giành chính quyền. Thống nhất kế hoạch trên, Tỉnh ủy phân công các đồng chí phụ trách trên từng lĩnh vực: tập hợp tổ chức quần

chúng, theo dõi diễn biến tình hình địch và chuẩn bị lực lượng chiếm các công sở của chúng, quyết định ngày 25-8-1945 là ngày tổng khởi nghĩa giành chính quyền ở tỉnh Sóc Trăng.

Lệnh khởi nghĩa nhanh chóng được phổ biến đến các chi bộ trong tỉnh.

Tối 24-8-1945, Tỉnh ủy bố trí các ông Nguyễn Văn Nghĩa, Thanh tra giáo dục tỉnh, Vương Hồng Sển thư ký (commis) Tòa bộ là những người có cảm tình với cách mạng, đang giữ những trọng trách ở chính quyền địch, có uy tín với tỉnh trưởng, cùng với ông Dương Văn Đen, thủ lĩnh Thanh niên Tiền phong đến gặp Tỉnh trưởng Võ Văn Đảnh. Trước xu thế phát triển của phong trào cách mạng, cùng với việc vừa thuyết phục, vừa tác động của các ông, tên Đảnh buộc phải chấp nhận giao chính quyền cho cách mạng.

Cũng trong đêm 24-8, việc in ấn truyền đơn, viết khẩu hiệu, làm băng cờ, chuẩn bị cho cuộc mít tinh, tuần hành vào sáng hôm sau được chuẩn bị rất khẩn trương. Tỉnh ủy lâm thời phân công cán bộ và đảng viên đi vận động, tổ chức lực lượng quần chúng. Các đội tự vệ của Thanh niên Tiền phong trang bị gậy gộc, từng tốp tuần tra các khu phố. Đội vũ trang của hai đồng chí Lưu Khánh Đức và Nguyễn Thảo Hiền chia ra làm 2 bộ phận: Một bộ phận canh gác bảo vệ cơ quan Tỉnh ủy và Ủy ban giải phóng tỉnh tại lầu “Quán cơm Thanh niên”, một bộ phận áp sát trại lính tập, lính mã tà, trại hiến binh.

Được chuẩn bị trước, sáng sớm ngày 25-8-1945, quần chúng ở các làng ven gồm các giới, các dân tộc, tôn giáo hàng ngũ chỉnh tề, giương cao cờ đỏ sao vàng và biểu ngữ rầm rập tiến vào tỉnh lỵ. Đoàn người vừa đi vừa hô vang các khẩu hiệu “Việt Nam độc lập muôn năm”, “Chính quyền về tay nhân dân” và tiến về quảng trường “Hai hình” cùng với lực lượng quần chúng tỉnh lỵ lên đến hàng chục ngàn người tiến hành cuộc mít tinh.

Chính quyền và quân đội của địch tuy còn lực lượng và vũ khí trong tay nhưng hoàn toàn bất lực trước sức mạnh hùng hậu của quần chúng. Quân Nhật có trang bị vũ khí đầy đủ, cũng nằm im không dám chống cự. Cuộc mít tinh đã diễn ra theo đúng kế hoạch của Ủy ban khởi nghĩa.

Trên khán đài, Tỉnh trưởng Võ Văn Đảnh tuyên bố giao chính quyền cho Việt Minh và xin được tha tội. Đồng chí Dương Kỳ Hiệp thay mặt Ủy ban Giải phóng Dân tộc tỉnh Sóc Trăng giới thiệu với nhân dân về quá trình ra đời của Mặt trận Việt Minh và thông báo cuộc tổng khởi nghĩa đã thành công trong cả nước. Chính quyền cách mạng được thành lập ở khắp ba miền Bắc-Trung-Nam. Đồng chí Dương Kỳ Hiệp tuyên bố: “Kể từ ngày 25-8-1945, bãi bỏ chính quyền thực dân phong kiến từ cấp tỉnh, quận đến tổng, làng. Bãi bỏ mọi chính sách của chính quyền Pháp, Nhật”. Tiếp theo, đồng chí công bố danh sách Chủ tịch, Phó chủ tịch và Tổng thư ký Ủy ban Hành chính tỉnh Sóc Trăng do Mặt trận Việt Minh đề cử. Nhân dân phấn khởi, đồng loạt hô vang: “Hoan hô chính quyền Cách mạng”, “Hoan hô Mặt trận Việt Minh”. “Hoan hô Đảng cộng sản”, “Việt Nam độc lập muôn năm”, “Đả đảo chính phủ bù nhìn Trần Trọng Kim”, Đả đảo! Đả đảo!... Lá cờ đỏ sao vàng của chính quyền cách mạng được giương cao, tung bay trước khán đài. Mọi người tràn ngập niềm vui sướng, tự hào trong giờ phút lịch sử này.

Sau đó quần chúng xếp thành hàng nối tiếp nhau đi diễu hành qua những đường phố chính, vừa đi vừa hô vang các khẩu hiệu. Đoàn người kéo qua “Cầu bon” theo đường Đại Ngãi (nay là đường Hai Bà Trưng) đến phía sông Cầu Quay (kinh Maspéro),

qua khu chợ Khánh Hưng rồi trở về khu vực hành chánh. Lực lượng diễu hành ngày càng đông thêm. Từng bộ phận của đoàn biểu tình được hướng dẫn tiếp thu từng cơ quan, bắt đầu là Tòa án đến Tòa bố (tức Tòa hành chánh), Bốt cảnh sát, Khám lớn, Trại hiến binh, Trại lính tập, các cơ quan bách phần (Trước bạ), Kho bạc, Trị thủy (Thủy lợi), Giáo dục, Bưu điện, Công chánh (Giao thông), Quan thuế (Đoan) ... sau cùng là cơ quan Bảo an (tức Sở mật thám). Tại đây, bọn chỉ huy và nhân viên đã bỏ trốn, để lại hồ sơ, giấy tờ và một vài khẩu súng ngắn.

Lực lượng cách mạng đã tiếp thu trọn vẹn các cơ quan của địch và bắt tay vào điều hành mọi hoạt động trong tỉnh.

Dưới sự lãnh đạo thống nhất của Tỉnh ủy, các quận, các làng đồng loạt phối hợp tiến hành khởi nghĩa, chỉ trong 2 ngày 25-26 tháng 8 năm 1945 chính quyền các cấp trong tỉnh đã hoàn toàn về tay nhân dân.

Cuộc tổng khởi nghĩa của nhân dân tỉnh Sóc Trăng đã giành thắng lợi rực rỡ.

Ngày 28-8-1945, Ủy ban hành chánh tỉnh tổ chức cuộc họp tại sân trường tiểu học Nam⁽¹⁾ để ra mắt Ủy ban hành chánh tỉnh. Cuộc họp có đồng chí Nguyễn Văn Tây, đại diện Ủy ban hành chánh Nam bộ và đại diện các tổ chức, đoàn thể quần chúng cấp tỉnh, Ủy ban hành chánh các quận tham dự. Sau khi được cấp trên công nhận Ủy ban Hành chánh tỉnh, đồng chí Dương Kỳ Hiệp, Chủ tịch Ủy ban Hành chánh, thay mặt ủy ban đọc diễn văn, công bố danh sách Ủy ban⁽²⁾, đồng thời nêu lên chương trình hoạt động của Ủy ban theo chính sách của Mặt trận Việt Minh, bao gồm nội dung: tịch thu tài sản của thực dân Pháp và bọn tay sai sung vào công quỹ; trả tự do cho tù chính trị, phóng thích những người bị Pháp-Nhật bắt giữ, xây dựng chính quyền nhân dân các cấp vững mạnh, củng cố các đoàn thể cách mạng Công-Nông-Thanh-Phụ; xây dựng lực lượng công an, lực lượng vũ trang bảo vệ Đảng, bảo vệ chính quyền dân chủ nhân dân; cải tạo và trấn áp bọn phản động; xây dựng đời sống mới, bài trừ mê tín dị đoan, cờ bạc,... phát triển sản xuất, nâng cao đời sống nhân dân.

Các đại biểu nhất trí cao với chương trình hoạt động của Ủy ban Hành chánh tỉnh và quyết tâm thực hiện để bảo vệ thành quả cách mạng, xây dựng chính quyền dân chủ nhân dân.

Dưới sự lãnh đạo sáng suốt của Đảng mà trực tiếp là Đảng bộ tỉnh Sóc Trăng đã vận dụng linh hoạt đường lối cách mạng chung và chủ trương tổng khởi nghĩa tháng Tám năm 1945 vào điều kiện cụ thể ở địa phương. Sáng tạo trong chỉ đạo phương châm, phương pháp cách mạng, kết hợp chặt chẽ giữa tiến công chính trị, vũ trang, nguy địch vận, tranh thủ và nhanh chóng chớp lấy thời cơ, tập hợp, phát huy sức mạnh đoàn kết toàn dân với tinh thần cách mạng tiến công, thừa thắng xông lên, đập tan bộ máy kềm kẹp của địch giành thắng lợi trọn vẹn trong thời gian ngắn nhất mà không bị tổn thất, xây dựng chính quyền dân chủ nhân dân từ tỉnh đến quận, làng. Đây là thắng lợi lớn

⁽¹⁾ Hiện nay là sân vận động Bạch Đằng tỉnh Sóc Trăng.

⁽²⁾ Danh sách Ủy ban Hành chánh tỉnh Sóc Trăng:

- Ông Dương Kỳ Hiệp: Chủ tịch, đại diện Đảng Cộng sản.
- Ông Tạ Bá Tòng: Phó chủ tịch đại diện Đảng Dân chủ.
- Ông Trần Cẩm Hiệp: Ủy viên Nội trị, đại diện giáo chức, sinh viên.
- Ông Vương Kỳ Nam: Ủy viên Quân sự, đại diện tôn giáo.
- Ông Trần Công: Ủy viên thư ký, đại diện dân tộc Khơ me.
- Ông Diệp Văn Giáp: Ủy viên kinh tế tài chính, đại diện địa chủ yêu nước.
- Ông Đỗ Hữu Tường: Ủy viên giáo dục-y tế-xã hội, đại diện trí thức, tư sản tiến bộ.

nhất của Đảng bộ và quân dân Sóc Trăng trải qua 15 năm (1930-1945), góp phần rất quan trọng cùng quân dân cả nước đập tan bộ máy chính quyền của thực dân, phong kiến, lập nên nước Việt Nam dân chủ cộng hoà, Nhà nước công nông đầu tiên ở Đông Nam Á, đưa nhân dân ta từ thân phận nô lệ trở thành người làm chủ thật sự đất nước, đưa nước ta từ một nước thuộc địa nửa phong kiến thành một nước độc lập, tự do, dân chủ nhân dân, Đảng ta từ một Đảng không hợp pháp thành một Đảng lãnh đạo chính quyền trong cả nước. Thắng lợi của cách mạng Tháng Tám còn là thắng lợi của đường lối cách mạng đúng đắn của Đảng ta, là điều kiện quyết định để chuẩn bị bước sang giai đoạn cách mạng mới.